Plockepinn Läsförståelse

LÄS & LÖS 9

HELENA BROSS
ANNA HANSEN

FACIT

Välkommen till Läs & Lös 9!

Läs om fantastiska hundar, coola dinosaurier, roliga ord och om troll och andra övernaturliga väsen!

I boken kommer du att få:

- läsa och förstå texter
- läsa vad du ska göra
- skriva
- rita och färglägga.

Lycka till!

Innehåll

Dinosaurier	1
Ord	17
Övernaturlig	27
Hundar	37

DINOSAURIER

köttätare

växtätare

förstenad

fossil

paleontolog

klimat

ormbunkar

skräcksödla

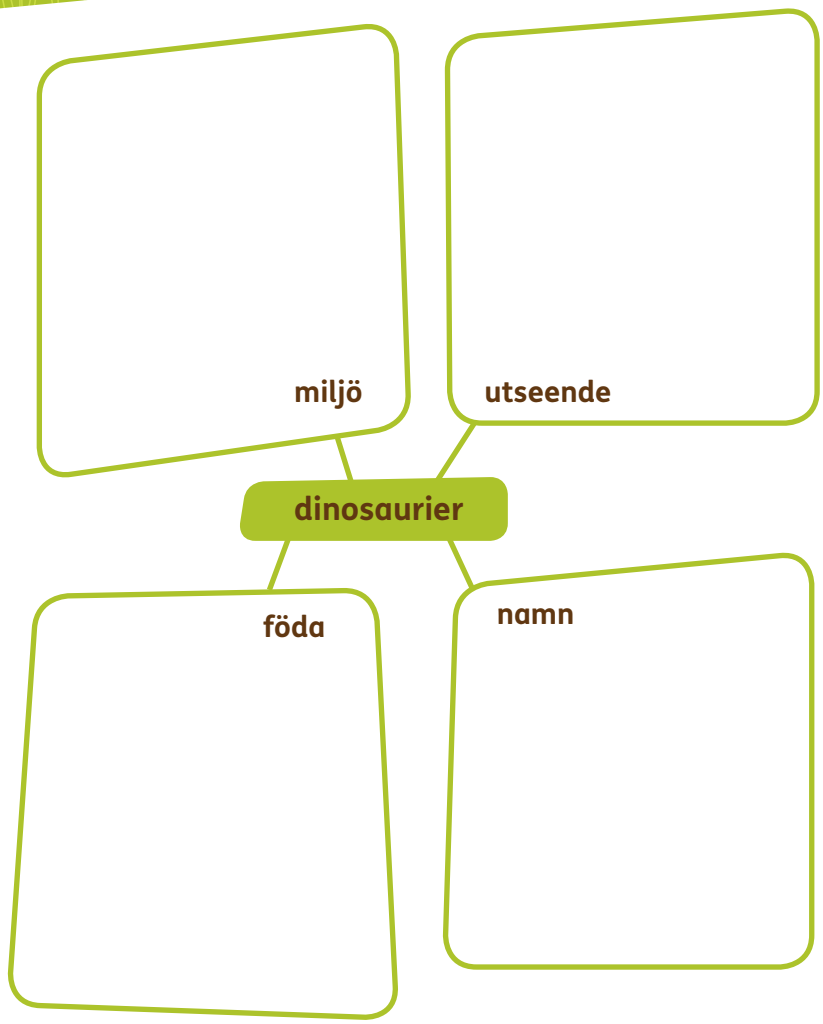

UPPDRAG: Läs orden. Skriv och rita vad du vet om dinosaurier i tankekartan.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Växtätare

Läs.

Under dinosauriernas tid fanns det inte gräs. De växtätande dinosaurierna åt ormbunkar och andra växter. Några av de växtätande dinosaurierna är de största djur som funnits på jorden.

Brachiosaurus levde för 150 miljoner år sedan. Den var enorm. När den ställde sig på bakbenen för att äta av trädkronornas blad var den lika hög som ett fyravåningshus. Den var dubbelt så hög som en giraff och vägde lika mycket som tolv elefanter.

Den långa svansen behövdes för att hålla balansen när dinosaurien stod på bakbenen. Brachiosaurus hade inte så bra tänder att tugga med. Man tror att det var därför den svalde stenar som hjälpte till att mala bladen i magen.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Diploducus hade en lång hals och en ännu längre svans. När den stod på bakbenen och åt från trädtopparna kunde den blir 27 meter lång.
Försvar mot rovdinosaurier: den enorma storleken.

Triceratops åt växter på marken. Namnet betyder trehornsansikte.
Försvar mot rovdinosaurier: hornen och nackskölden

Lambeosaurus var en anknäbbsdinosaurie som hade 2 000 tänder att tugga växter med.
Försvar mot rovdinosaurier: mycket god syn och hörsel gjorde att de tidigt blev varnade när en rovdinosaurie närmade sig.

Stegosaurus hade en hjärna lika stor som en valnöt.
Försvar mot rovdinosaurier: långa taggar på svansen och benplattor på ryggen.

DIPLODOCUS

► **Skriv dinosauriernas namn vid bilderna.**

STEGOSAURUS

TRICERATOPS

LAMBEOSAURUS

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Köttätare

▶ **Läs.**

De köttätande dinosaurierna var färre än de växtätande.

Tyrannosaurus Rex är den mest kända dinosaurien. Orden i namnet betyder tyrannödla och kung. Den kunde bli 15 meter lång och hade ett stort huvud med käkar som var över 1 meter långa och med 20 centimeter långa sågtandade tänder. Tyrannosaurus jagade, men åt även döda djur som den hittade.

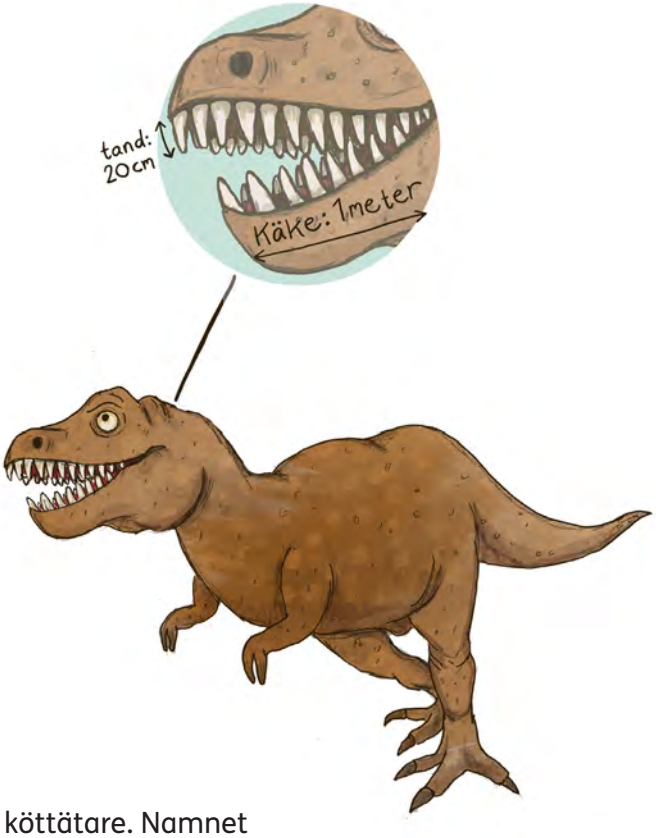

Deinonychus var en liten och snabb köttätare. Namnet betyder skräckklon för att den hade väldiga klor som såg ut som böjda dolkar. När den jagade ett byte hoppade den upp på djurets rygg och skadade det genom att riva med klorna.

Velociraptor betyder snabb rövare och den kunde springa i 45 kilometer i timmen. Den var en liten rovdinosaurie som var cirka 2 meter lång och vägde 15 kilo.

Megaraptor betyder enorm rövare. Den hade en enorm klo som var 40 centimeter lång.

Giganotosaurus var den största rovdinosaurien. Den vägde ett ton mer än Tyrannosaurus Rex och levde i Sydamerika.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Skriv dinosauriernas namn vid bilderna och en faktamening om varje dinosaurie.

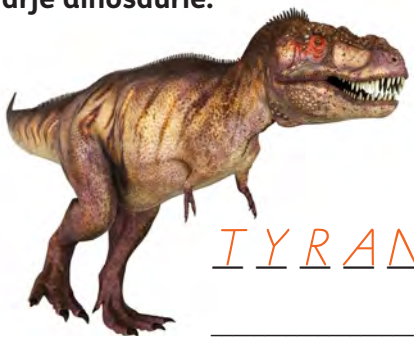

TYRANNOSAURUS REX

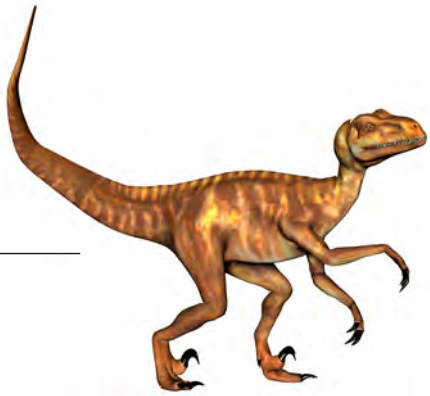

DEINONYCHUS

GIGANOTOSAURUS

VELOCIRAPTOR

En av dinosaurierna från sidan 4 saknas. Vad heter den? Megaraptor

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Fossil

Läs.

Fossil = Förstenade delar från växter och djur.
Paleontolog = En person som arbetar med att gräva fram fossil från dinosaurier och forskar om hur dinosaurier såg ut och levde.

Vi vet mycket om dinosaurier för att människor har hittat stora konstiga ben som förstenats i berg och i jorden. Först var det ingen som förstod vad det var. I Kina trodde man att det var ben efter stora drakar. På andra ställen i världen försökte man hitta förklaringar och gissade att benen kom från jättar.

Läs frågorna. Stryk under svaren i texten ovan.

Hur kan vi veta något om dinosaurier?
Vad trodde människorna som hittade de första fossilerna att de hade funnit?
Vad är fossil?
Vad kallas en person som forskar om dinosaurier?

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Mer om fossiler

Läs.

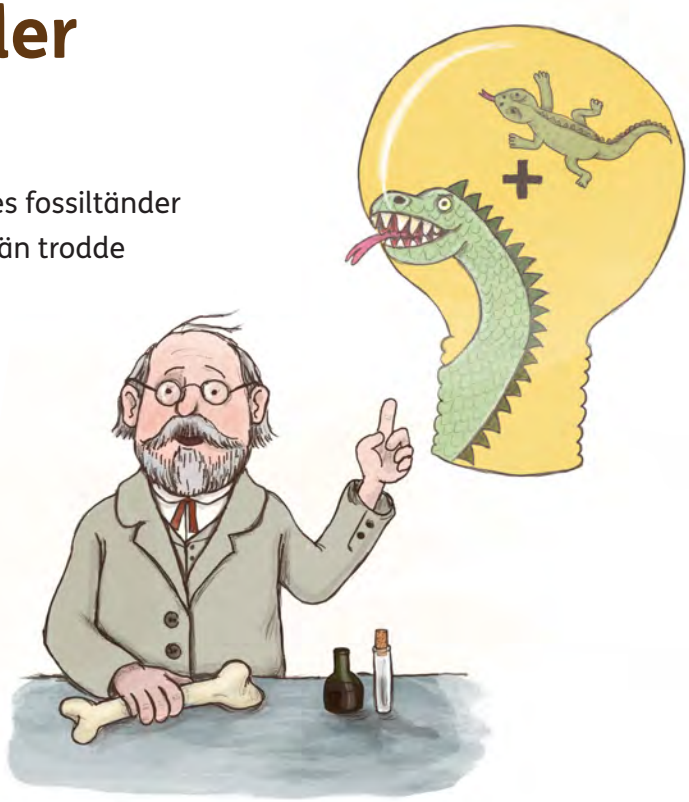

För ungefär 200 år sedan hittades fossiltänder och ben i England. Vetenskapsmän trodde att det var rester av en jättestor leguanödla, därför kallade de djuren för Iguanodon. Det betyder leguantand. Senare visade det sig att det som såg ut som tänder i själva verket var stora klor.

Ungefär samtidigt grävdes fossil av en annan stor dinosaurie fram i England. När forskarna såg djurets tänder förstod de att det var en köttätare och de kallade den för Megalosaurus. Mega betyder stor och saurus betyder ödla.

Flera spännande urtidsdjur hittades. I mitten av 1800-talet döpte en vetenskapsman hela släktet av konstiga fossilfynd till *dinosaurier*. Ordet kommer från grekiska och betyder skräcksödla.

Nu har man hittat fossil av tusentals olika arter av dinosaurier.

dienos = skräck eller fruktansvärd
sauria = ödlor eller reptiler

Läs frågorna. Stryk under svaren i texten ovan.

Vad betyder Iguanodon?
Vad betyder Megalosaurius?
Vad betyder dinosaurie?
Ungefär hur många arter av dinosaurier har man hittat?

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Dinosaurierna försvann plötsligt

Läs.

Det måste ha hänt något speciellt som gjorde att dinosaurierna plötsligt försvann från jorden. Det är ingen som vet vad som hände. Människan har inte hittat ett enda dinosauriefossil som är yngre än 65 miljoner år. Vetenskapsmän har försökt att komma på vad som hände, men de är inte överens.

En jättestor meteorit eller komet slog ner och förgiftade luften och orsakade vulkanutbrott. Askan och dammet i luften var så tjock och låg kvar så länge att solens strålar inte kunde komma igenom.

Klimatet blev förändrat och växter som dinosaurierna åt tog slut.

Syrehalten sjönk och de kunde inte andas.

Dödliga sjukdomar och parasiter smittade dinosaurierna.

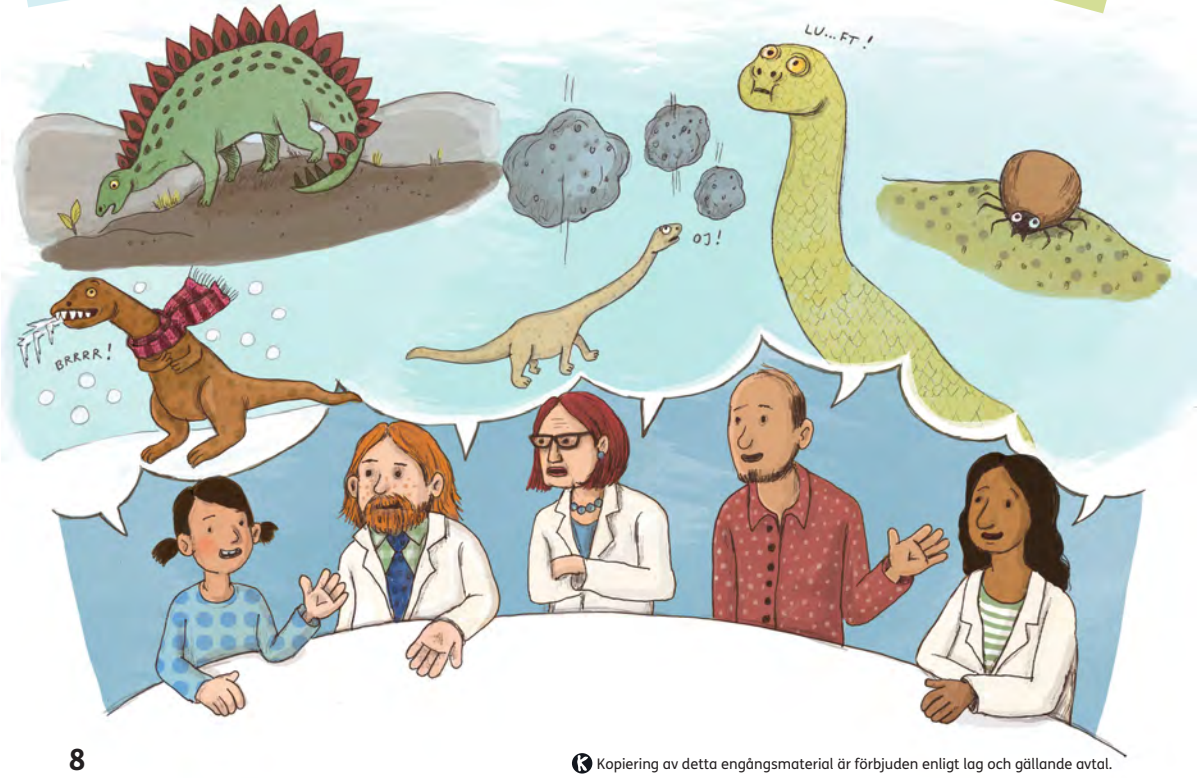

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Vad tror du stämmer? Rita en bild som visar hur du tror att dinosaurierna dog ut. Skriv en bildtext.

Svara på frågan.

Varför tror du att dinosaurierna försvann på det sätt du ritade?

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Sant eller falskt?

Läs.

När man läser något i en tidning eller på internet är det viktigt att fundera över om informationen är sann eller falsk.

Förr i tiden trodde de flesta människor att jorden var platt. Nu vet vi att det inte är så. För inte så länge sedan trodde vetenskapsmän att av alla djur som lever i dag så är det krokodilen som är dinosauriernas närmaste släkting. Men år 2008 kom några forskare på att det inte stämmer. Det är fåglarna som är dinosauriernas närmaste släktingar.

Läs artikeln.

Dinosaurierna dog i strid mot rymdvarelser

Forskare har hittat bevis för att rymdfarkoster med utomjordingar landade på jorden för 63 miljoner år sedan. Det var då de flesta dinosaurier dog och forskarna har kommit fram till att utomjordingarna stred mot dinosaurierna och vann.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Ringa in och skriv.

Jag tror att artikeln ”Dinosaurierna dog i strid mot rymdvarelser” är:

sann **falsk**

Varför tror du så? _____

_____

_____

Läs artikeln.

Unik fossil funnen i Norrbotten

Ett unikt fossilfynd gjordes i förra veckan mellan Luleå och Boden. Det var några barn som upptäckte en konstigt formad sten på väg till skolan. Deras lärare tog kontakt med paleontologer som konstaterade att stenen var en fossil av ett dinosauriehuvud. Paleontologerna är glada och förvånade. Skallen tillhör en art som aldrig tidigare hittats. Den måste ha haft en hjärna fem gånger så stor som vår. Den har döpts till Smartosaurie eftersom den verkar vara det mest intelligenta djur som någonsin funnits.

Ringa in och skriv.

Jag tror att artikeln ”Unik fossil funnen i Norrbotten” är: **sann** **falsk**

Varför tror du så? _____

_____

_____

Är artiklarna sanna eller falska? Läs svaret på sidan 16.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Sarah Sheppard

Sarah Sheppard har skrivit boken ”Det var en gång … massor av dinosaurier”.

► **Läs intervjun.**

Du har skrivit och illustrerat flera böcker om dinosaurier. Hur kom det sig att du blev intresserad av dem?
Jag och en kompis fick lust att plugga något på universitetet. Vi ville gå någon liten kurs och så hamnade vi på en kurs om dinosaurier. Jag upptäckte att det var väldigt spännande.

Är det många som vill läsa om dinosaurier på universitetet?
Ja, massor med folk! Den stora föreläsningssalen var alltid helt full. Min kompis orkade inte gå klart kursen, men jag läste bara mer och mer. Det var så spännande att jag läste mycket mer än vad jag behövde.

Gillade du inte dinosaurier när du var liten?
Nej, men jag brukade få fossiler i present av min pappa. Han är från USA och där finns det ganska många affärer där man kan köpa fossiler av till exempel bläckfiskar. Jag har alltid varit intresserad av naturvetenskap och jordens utveckling.

Vad är det som är så spännande med dinosaurier?
Jag tycker om deras fantastiska former och konstiga utseenden. En del var så otroligt stora att det är svårt att begripa. Det är väldigt spännande att vi faktiskt inte vet allt om dinosaurier. Det sätter i gång fantasin. Deras namn är också roliga, tycker jag. En dinosaurie fick namnet Irritator, för forskarna blev så irriterade för att den var så svår att sätta ihop. En annan heter Hogwartia Dracurex och den är döpt efter Hogwarts i Harry Potter.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

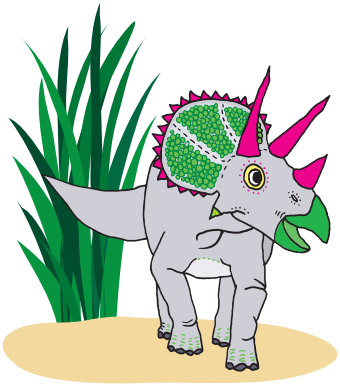

Varför började du skriva böcker om dinosaurier?
Jag kunde så mycket och visste inte vad jag skulle göra av alla mina kunskaper. Jag kunde ju inte gå runt och prata om dinosaurier hela tiden, men jag kände att jag måste berätta om dem.

Du har egentligen tre jobb. Vilka är de?
Jag är formgivare från början. Jag arbetade med att bestämma hur böcker ska se ut. Så började jag skriva om dinosaurier och då ville jag även göra mina egna bilder. Så nu är jag formgivare, författare och illustratör.

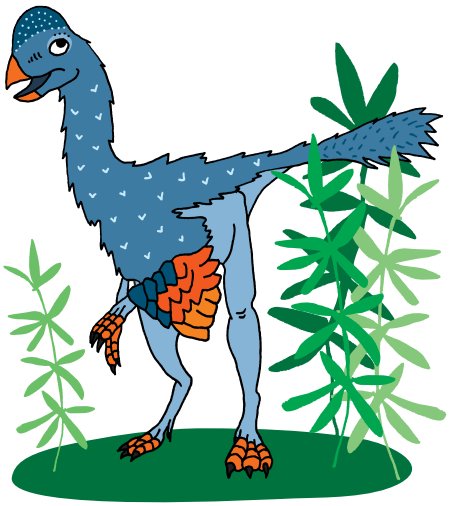

Dina dinosauriebilder är väldigt färgglada. Vet man vilka färger de hade?
Nej, det vet man inte så mycket om. En del var nog grå för att de behövde gömma sig, men andra var säkert färgglada för att imponera och skrämma. Precis som fåglar. Det är ju förresten så att fåglar är dinosauriernas nära släktingar.

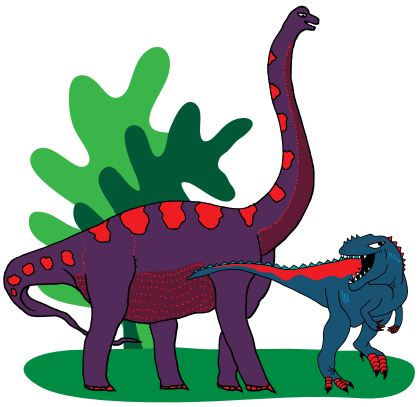

Om du ska nämna två dinosaurier som är särskilt intressanta, vilka väljer du då?
Argentinosaurus, en långhals som man hittade i Argentina. Den vägde 100 ton och var den absolut största.

Och Gigantosaurus som var större än Tyrannosaurus Rex och hade tänder som knivar.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Gör som det står

▶ **Läs hela texten och färglägg sedan.**

Så här färglägger du Euplocephalus.

Kropp och ben:
Kroppen och benen ska vara lila eller bruna. På mitten av kroppen och på huvudet finns prickade linjer. De ska vara orangea. Taggarna och klorna ska vara vita.

Rygg och svans:
Sköldarna ska vara röda. Översta raden och understa raden med taggar ska vara rosa, förutom de fyra stora taggarna längst fram. De ska vara vita. Taggarna på raden i mitten ska vara orangea. Längst ut på svansen finns kringlor. De innersta ringarna ska vara röda, ringarna i mitten ska vara rosa och de yttersta ska vara orangea.

Huvudet:
Tungan ska vara röd. Cirklarna längst upp på huvudet ska vara orangea och röda. De understa cirklarna ska vara röda.

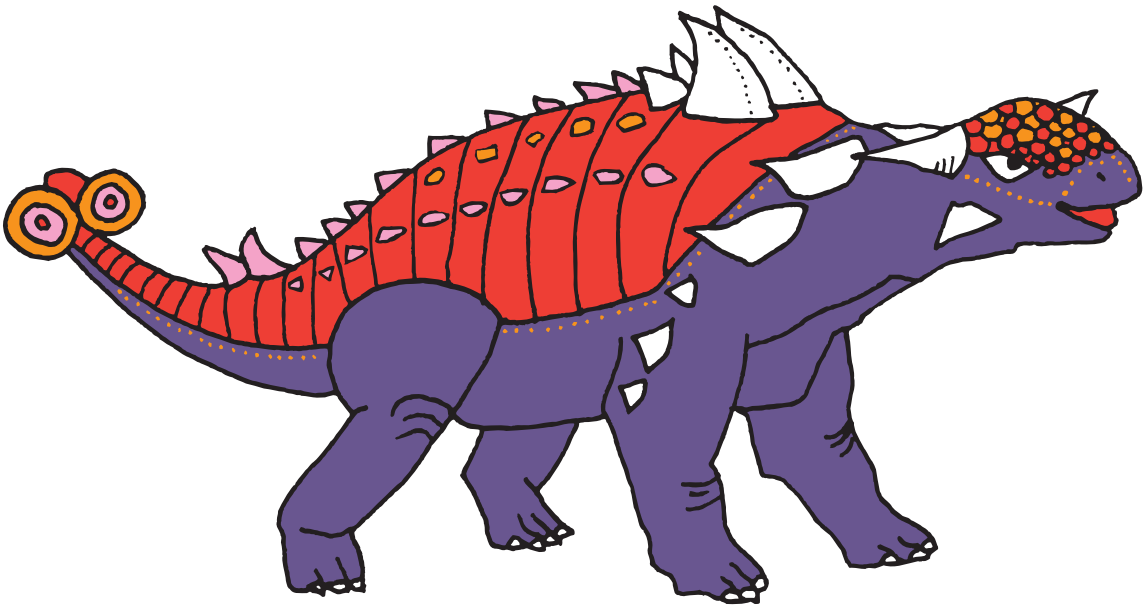

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

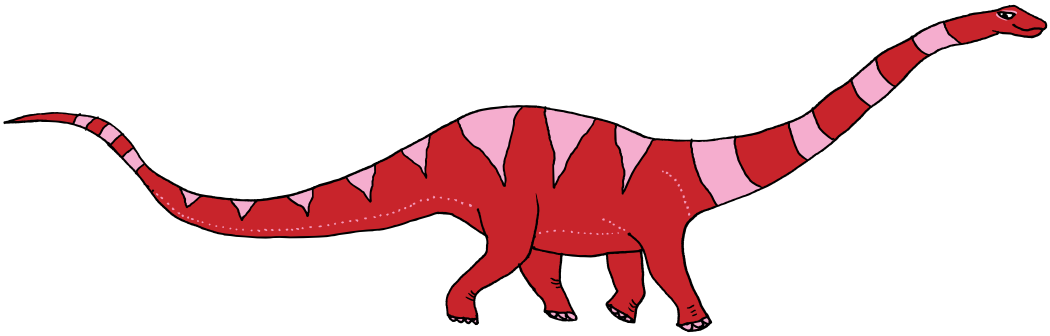

Beskriv hur man ska färglägga den här dinosaurien.

Kroppen och benen ska vara röda. På halsen och svansen finns rosa ränder. Längs ryggen och på svansen finns trekantsformade fält. De ska vara rosa. Det ska också klorna och prickarna vara.

Färglägg bilden.

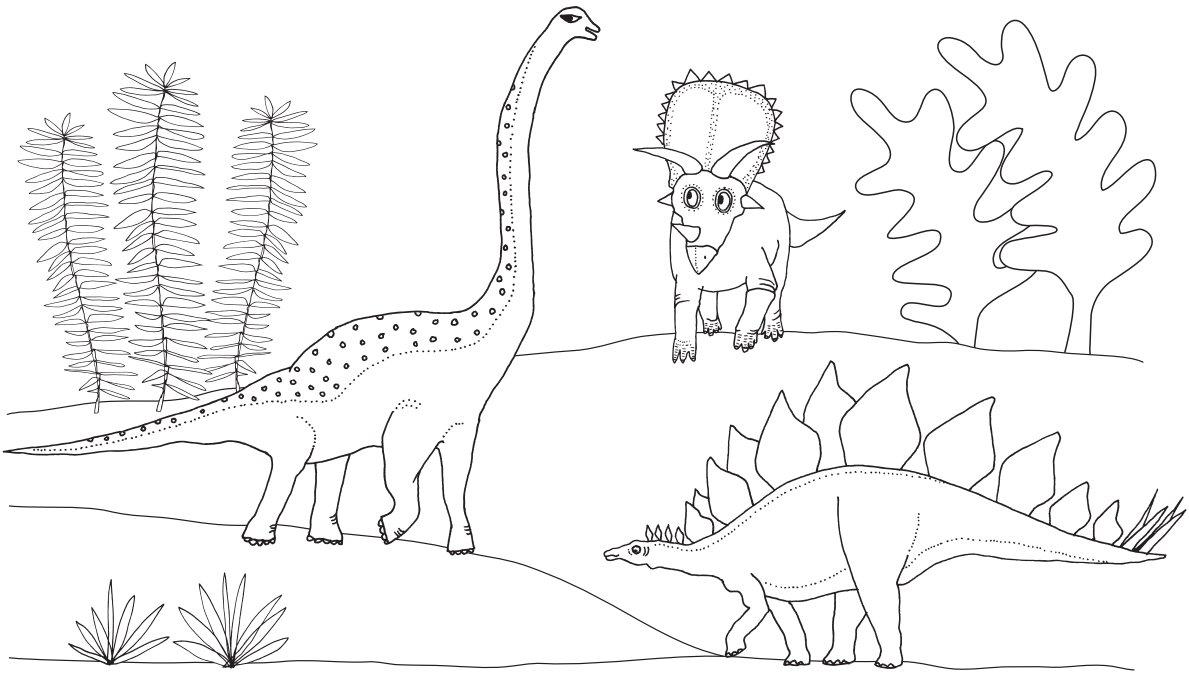

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Vilken dinosaurie?

Lös ordflätan. Bläddra i kapitlet. Svaren finns i texterna.

1. Skräckklon
2. Kunde bli 27 meter lång
3. Största rovdinosaurien
4. Enorm rövare
5. Anknäbbsdinosaurie
6. Kungen
7. Hjärna som en valnöt
8. Trehornsansikte
9. Största långhalsen
10. Snabb rövare

1									D	E	I	N	O	N	Y	C	H	U	S
2								D	I	P	L	O	D	O	C	U	S		
3					G	I	G	A	N	O	T	O	S	A	U	R	U	S	
4	M	E	G	A	R	A	P	T	O	R									
5			L	A	M	B	E	O	S	A	U	R	U	S					
6	T	Y	R	A	N	N	O	S	A	U	R	U	S	R	E	X			
7		S	T	E	G	O	S	A	U	R	U	S							
8								T	R	I	C	E	R	A	T	O	P	S	
9			A	R	G	E	N	T	I	N	O	S	A	U	R	U	S		
10								V	E	L	O	C	I	R	A	P	T	O	R

Svar på frågan på sidan 11: Artiklarna är falska. Blev du lurad?

Fundera på hur du kunde bli det!

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

ORD

- ordspråk
- lärdomar
- isär
- ihop
- betydelse
- särskriva
- talesätt
- kloka

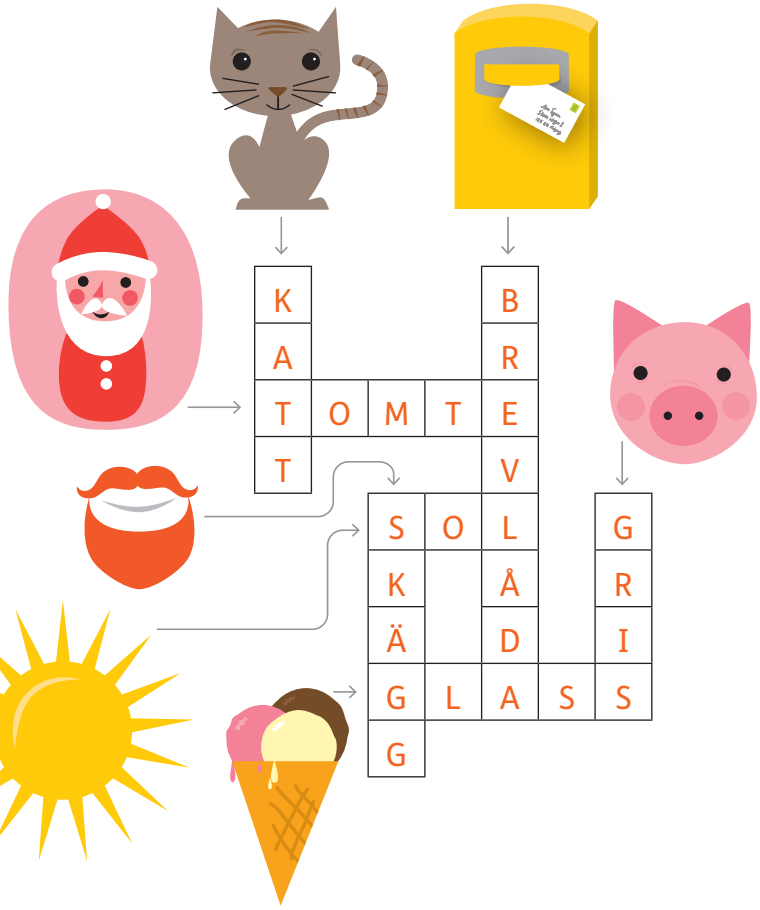

SKRIV HÄR

UPPDRAG: Läs orden. Lös korsordet.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Ordspråk

▶ **Läs.**

Ordspråk innehåller gamla lärdomar och kloka ord. Ordspråk använder man för att det man säger ska bli starkare och tydligare. Här får du läsa fem vanliga ordspråk och du får veta vad de betyder.

Köpa grisen i säcken
Att köpa något som man inte har kontrollerat eller tittat på.
Risk för att bli lurad.

Dra sitt strå till stacken
Hjälpa till med något som är en gemensam sak.

Övning ger färdighet
Övar man tillräckligt mycket och länge klarar man det till slut.

Morgonstund har guld i mund
Morgontimmarna är värdefulla, stiger man upp tidigt får man mycket gjort.

Även solen har sina fläckar
Även den som är mycket duktig kan ibland göra fel.

▶ **Vilket ordspråk säger de? Skriv i pratbubblorna.**

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

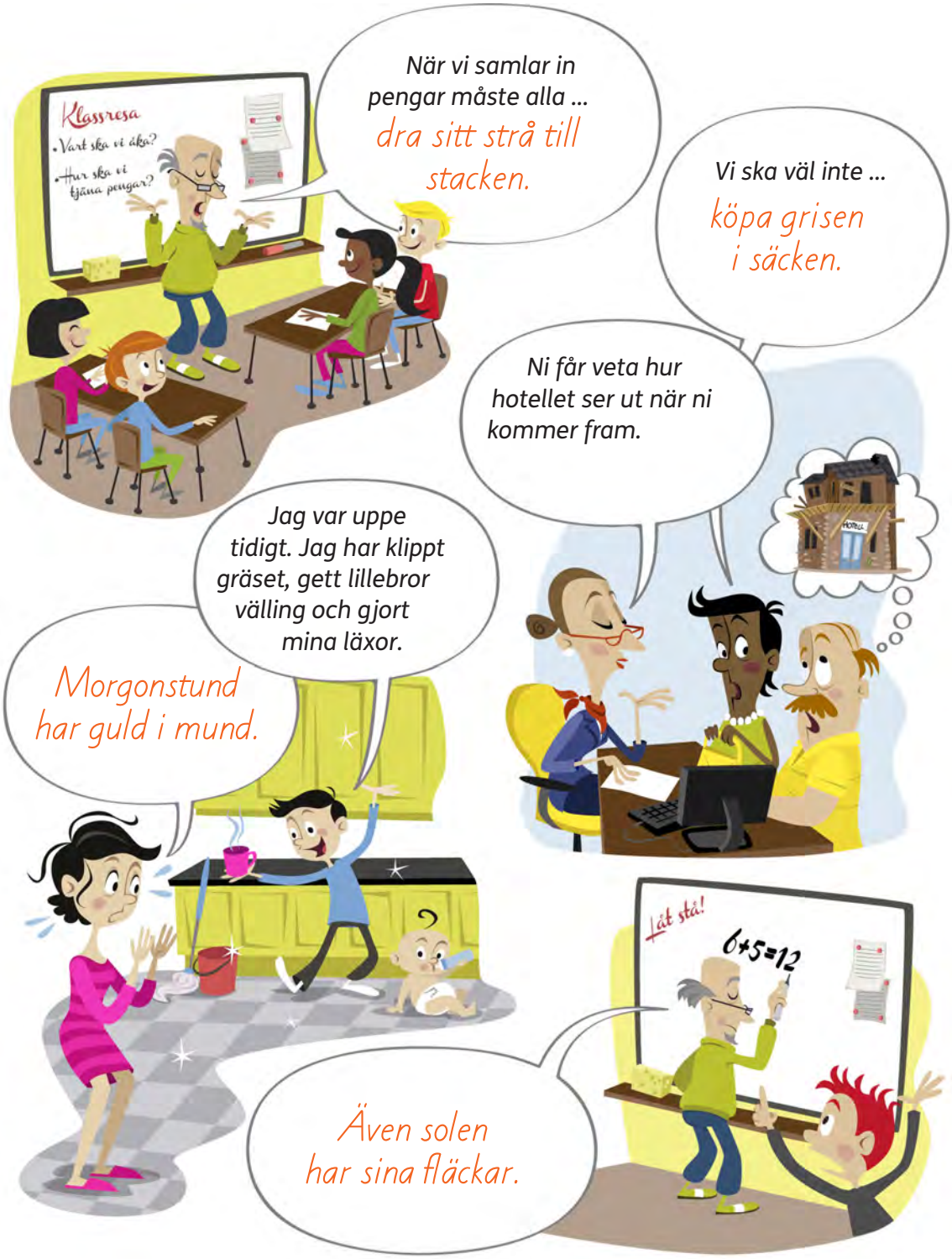

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Använd ordspråk

▶ **Läs.**

Att ha rent mjöl i påsen

När bönderna förr i tiden skulle mala säd till mjöl i väderkvarnarna fanns det folk som fuskade. De blandade halm i säden för att tjäna mer pengar när mjölet skulle säljas. Mjölet blev orent. När man säger att man har rent mjöl i påsen betyder det att man inte fuskar och ljuger.

▶ **Sätt kryss framför det alternativ som passar bäst.**

Du har rent mjöl i påsen när du ...

- [ ] hjälper till med disken hemma.
- [x] säger att du inte har retat din lillasyster och vet att du talar sanning.
- [ ] klarat av att simma 200 meter.

▶ **Läs.**

Att lägga manken till

Förr använde man oxar och hästar som dragdjur när man skulle dra en plog eller en vagn. Dragselen låg på djurets manke. Manken är ett annat ord för skuldror på oxar, kor och hästar. När man säger att lägga manken till betyder det att man jobbar hårt.

▶ **Sätt kryss framför det alternativ som passar bäst.**

Du måste lägga manken till när du ...

- [ ] ska åka till landet.
- [x] vill ha alla rätt på matteprovet.
- [ ] fått många myggbett.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Att ha många järn i elden

När smeder ska smida något av järn måste de först hetta upp järnbitar i elden så att de blir mjuka. Att ha många järn i elden betyder att man klarar av att göra många saker samtidigt.

► **Sätt kryss framför det alternativ som passar bäst.**

Du har många järn i elden när du ...

- [ ] har fyra katter.
- [x] spelar flöjt på måndagar, tränar basket på onsdagar, går på scouter på torsdagar och i simskola på lördagar.
- [ ] har gjort en stor brasa för att grilla korv.

Att komma på grön kvist

När vintern var mörk och kall fick man snåla för att maten skulle räcka. När våren kom och det blev grönt kunde man äta sig mätt igen. Att komma på grön kvist betyder att man har haft en period med lite pengar, men sedan får man plötsligt pengar så att man klarar sig bra.

► **Sätt kryss framför det alternativ som passar bäst.**

Du har kommit på grön kvist när du ...

- [ ] lärt dig göra en kullerbytta.
- [x] vinner tusen kronor på en lott.
- [ ] klättrar högst upp i en gran.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Isär eller ihop?

Läs.

När man sätter ihop två ord till ett nytt ord ska de skrivas ihop. Tillsammans får orden en ny betydelse. Ibland kan det bli riktigt roligt när man inte skriver ihop orden, utan särskriver dem i stället.

Många tror att vi nu skriver isär ord oftare därför att svenskan påverkats av engelskan. I engelska språket skriver man ofta isär ord.

Titta på bilderna och läs orden så ser du hur olika betydelse orden får.

En skum tomte

En skumtomte

Vad betyder orden? Dra streck till rätt bild.

- En sjuk sköterska
- En sjuksköterska
- En lång hårig man
- En långhårig man

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

- En gift orm
- En giftorm
- En ren korv
- En renkorv
- En halv bror
- En halvbror
- En mjuk glass
- En mjukglass

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Vilken rubrik passar?

▶ **Läs.**

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

► **Läs talesätten.**

Arga katter får rivet skinn.

Den som ofta beter sig illa mot andra råkar förr eller senare själv illa ut.

Man ska inte gå över ån efter vatten.

Att göra ett arbete på ett onödigt svårt sätt eller gör något som inte behövs göras.

Att sitta i klistret eller
Att fastna med skägget i brevlådan

När någon försatt sig i en obehaglig situation som är svår att komma ur.

Det man inte har i huvudet får man ha i benen

När man glömmer saker och får springa tillbaka och hämta det man glömt.

► **Skriv svar.**

Vilket talesätt passar bäst att sätta som rubrik till serien?

Man ska inte gå över ån efter vatten.

Varför tycker du att det talesättet passar bäst?

_____

► **Välj ett talesätt och skriv med din bästa handstil.**

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Slutet gott allting gott

▶ **Skriv rätt slut.**

Även solen *har sina fläckar*.

Att fastna med *skägget i brevlådan*.

Man ska inte gå över ån *efter vatten*.

Det man inte har i huvudet *får man ha i benen*.

Att sitta i *klistret*.

Att köpa grisen *i säcken*.

Att ha många järn *i elden*.

Att dra sitt strå *till stacken*.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

ÖVERNATURLIG

troll

bergtagen

jätte

jättegryta

jättekast

skogsrå

älvor

näcken

vättar

SKRIV OCH RITA HÄR

UPPDRAG: Läs orden. Rita en jätte.
Beskriv jätten och hitta på ett namn.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Övernaturliga väsen

Läs.

Förr i tiden trodde många människor på troll, älvor, näcken, skogsrået och andra övernaturliga väsen. Man kunde träffa på dem ute i naturen och ibland kom de på besök hos människorna. På kvällarna satt folk i stugorna och berättade för varandra om möten med mystiska varelser. Men var berättelserna sanna eller påhittade?

Troll

Trollen i sagorna är ofta fula, smutsiga och har stora näsor och öron. De troll som folk trodde på förr i tiden var svåra att känna igen. De såg ofta ut som människor och de kunde till och med vara mycket vackert klädda. Om en skogsarbetare fick syn på en fint klädd dam som stod uppe på ett berg mitt inne i skogen, då kunde han misstänka att det var ett troll. Bästa sättet att känna igen ett troll var att titta efter svansen. Men den kunde vara svår att upptäcka, för trollen gömde gärna svansen under en lång kjol eller i ena byxbenet.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Trollen kunde också luras genom att förvandla sig så att de blev svåra att känna igen. Om man såg ett garnnystan fara omkring mellan träden i skogen, var det säkert ett troll som var i farten. En okänd katt eller hund kunde också vara ett troll.

Ibland gjorde trollen sig osynliga. Det berättas att de hade hattar eller kappor som gjorde att människor inte kunde se dem.

Trollen bodde tillsammans i stora familjer. Deras bostad var ofta ett stort berg. Ibland hände det att troll lyckades locka in människor i berget. Det kallades för att bli bergtagen. Ofta hade trollet lyckats lura människan på något sätt, till exempel genom att bjuda på något att dricka eller äta. Om människan tackade ja, öppnades en stor port i berget och plötsligt var man fast där inne.

Det finns historier om människor som varit bergtagna och som sedan kommit tillbaka. De har berättat hur fint det var inne hos trollen. Väggar och tak i salarna var klädda med guld och ädelstenar.

Den som ville skydda sig mot troll skulle bära något av stål på sig. Trollen var också rädda för kors och för allt som hade med kyrkan att göra. Om någon blivit bergtagen kunde det hjälpa om kyrkklockarna ringde länge och hårt. Då kunde det hända att trollen släppte den bergtagna.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Skriv svar.

Hur brukade troll vara klädda?

Trollen var klädda i vackra, fina kläder.

Hur kunde man känna igen ett troll?

Man kände igen trollen på svansen.

Troll kunde förvandla sig. Vad kunde de förvandla sig till?

De kunde förvandla sig till ett garnnystan, en katt eller en hund.

Hur kunde troll göra sig osynliga?

Trollen hade hattar eller kappor som gjorde dem osynliga.

Vad betyder bergtagen?

Det betyder att trollen lockade in en människa i trollberget.

Hur kunde man skydda sig mot troll?

Man kunde skydda sig genom att bära något av stål.

Läs.

Jättar

Jättar var ett släkte som man trodde fanns på jorden långt före människorna. När människor såg sig om i naturen tyckte de att de hittade bevis för att jättarna verkligen hade funnits. På en del ställen fanns rundslipade hålor i berget. Där trodde man att jättarna lagat mat och hålorna kallades jättegrytor. På en del ställen fanns stora stenrösen och människor sa att det var jättar som samlat på sten för att ha när de krigade mot andra jättar.

När människor började bygga kyrkor runt om i landet trivdes inte jättarna längre. De försökte förstöra kyrkorna genom att kasta stora stenblock mot dem. Här och var i naturen kan man se stora stenar som kallas jättekast.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Men konstigt nog kunde jättarna hjälpa till att bygga kyrkor. Jätten Finn hade gjort en överenskommelse med en byggmästare.

Jätten skulle hjälpa till att bygga Lunds domkyrka. När kyrkan var klar skulle jätten få solen eller månen som belöning. Om han inte fick det skulle byggmästaren bli tvungen att ge honom sina båda ögon. Men om byggmästaren kunde gissa jättens namn skulle jätten förlora allt. Jätten arbetade snabbt och byggmästaren blev allt mer orolig och förtvivlad. Hur skulle han få veta jättens namn? Han gick en promenad utanför staden och funderade. När han satte sig på en stor hög för att tänka hörde han röster från underjorden. Det var en jättekvinna som tröstade sitt skrikande barn.

– Snart kommer pappa Finn hem och då ska du få sol och måne att leka med, sa hon.

När jätten hörde att byggmästaren listat ut hans namn blev han rasande. Han rusade fram till en av pelarna i kyrkan för att riva ner allt han byggt. Men han blev förvandlad till sten. Man kan fortfarande se honom krama om en av pelarna i Lunds domkyrka.

► **Skriv en bildtext till bilden.**

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Skriv svar.

Vad tänkte människor förr i tiden då de såg ett stenröse? De trodde att jättarna hade samlat sten där.

Vad ville jättarna göra med kyrkorna? De ville förstöra kyrkorna genom att kasta stora stenar mot dem.

Vilken kyrka skulle jätten Finn hjälpa till att bygga? Finn skulle hjälpa till att bygga Lunds domkyrka.

Vad skulle han få i belöning om han hjälpte till? Han skulle få solen eller månen i belöning.

Vad skulle hända med byggmästaren om jätten Finn inte fick sin belöning?

Byggmästaren skulle förlora sina ögon.

Vad skulle byggmästaren göra för att segra över jätten? Han skulle lista ut jättens namn.

Vem av dem vann? Det var byggmästaren som vann.

Läs.

Vättar

Vättarna var ett småfolk som höll till under marken. Det kunde till och med hända att de hade sin bostad alldeles under huset där människorna bodde. Då gällde det att hålla sig väl med vättarna och inte irritera eller störa dem. Om man gjorde det kunde det hända att gården drabbades av sjukdom och olycka. När man till exempel skulle hälla ut varmt vatten på marken var det bäst att först varna vättarna genom att ropa:

– Se upp där nere!

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Skogsrået

Det hände förr i tiden att människor som arbetat länge ute i skogen fick se en kvinna skymta mellan träden. Hon hade långt hår och ett förtrollande skratt. Om en man följde efter henne in i skogen försvann hon allt längre och längre in så att han kom vilse.

Det hände att män som varit försvunna i skogen kom tillbaka och berättade att de hade följt efter skogsrået. Så länge man såg henne framifrån var hon fin, men när hon vände ryggen till kunde man se att ryggen bara var en ihålig trästam.

► **Skriv svar.**

Vad kunde hända om man störde vättarna? Gården kunde drabbas av sjukdom eller olycka.

Varför skulle man ropa en varning då man hällde ut varmt vatten? För att vättarna skulle akta sig.

Hur såg skogsrået ut på fram- och baksidan? Hon var fin framifrån, men ryggen var en ihålig trädstam.

Vad kunde hända om man följde efter skogsrået? Man kunde gå vilse.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Näcken

Läs.

Näcken ville lura ner människor i vattnet. Han kunde locka med vackert fiolspel. Näcken kunde också visa sig som en stor vit häst och då kallades han bäckahästen. Bäckahästen lät barn hoppa upp på hans rygg. Ryggen blev längre och längre ju fler barn som satte sig där. Bäckahästen satte av i galopp mot närmaste sjö eller å. Det berättas att ett barn som satt på hästryggen ropade:

– Kors, så fort han springer!

När bäckahästen hörde ordet kors måste han kasta av alla barnen. De räddades och kunde springa hem.

Älvor

Just när skymningen föll och dimmorna svepte in över ängarna kunde man se älvorna dansa. De svävade fram i sina tunna klänningar och den som såg dem kanske kände lust att dansa med. Men det var farligt att ryckas in i älvornas dans, för då kunde man bli sjuk eller tokig. Det kunde också hända att älvornas musik fastnade i öronen så att man därefter alltid hörde toner.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Skriv svar.

Vilka väsen höll till vid sjöar och vattendrag? Näcken eller bäckahästen höll till vid vattnet.

Varför skulle barnen akta sig när de var vid sjön eller bäcken? Näcken eller bäckahästen kunde lura ner barnen i vattnet.

Vilken tid på dygnet kunde man se älvor? Älvorna visade sig i skymningen.

Varför skulle man inte dansa med älvor? Då kunde man bli sjuk eller tokig.

Varför tror du man berättade historier om övernaturliga väsen? _____

Färglägg bilden.

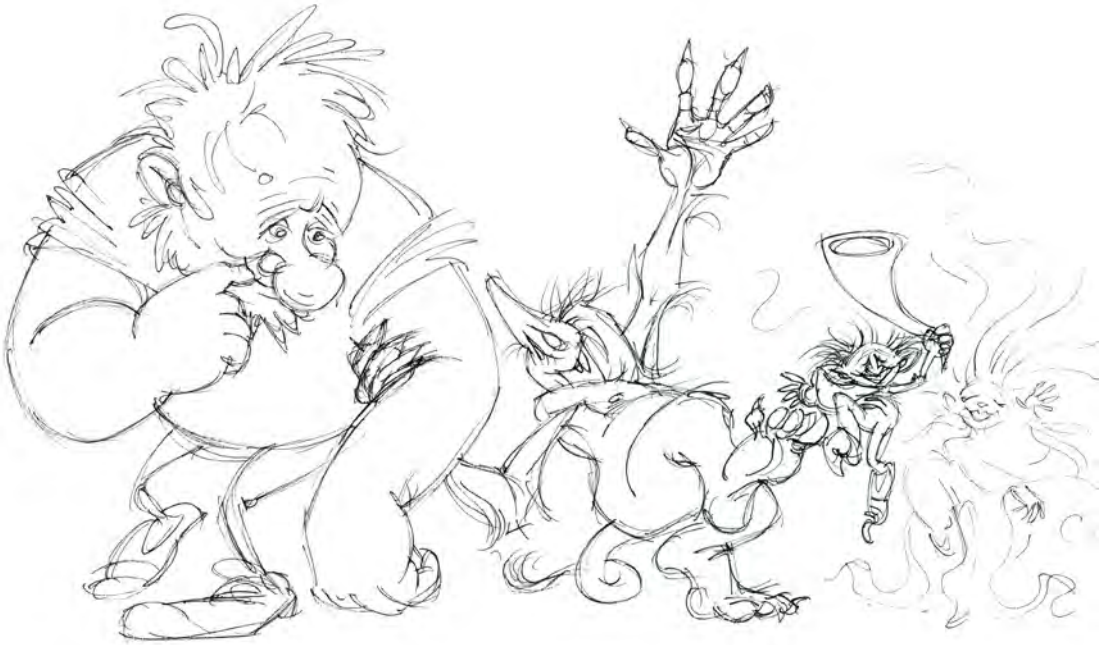

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Vilket väsen?

Sätt kryss i rätt ruta.

	troll	jätte	vätte	näcken	älva	skosrå
Fint klädda	X					
Fanns långt före människorna		X				
Tyckte inte om kyrkor		X				
Ett småfolk			X			
Höll till vid sjöar och vattendrag				X		
Skrattade i skogen						X
Farliga att dansa med					X	
Lurade folk in i berget	X					
Kastade stora klippblock		X				
Man fick inte hälla varmt vatten på dem			X			
Ville locka till sig barn				X		
Ryggen såg ut som en ihålig stam						X
Svävade fram					X	
Kunde förvandla sig till garnnystan	X					

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

HUNDAR

ras

polishund

luktsinne

tryffel

spåra

kloster

trottoarkant

ledarhund

SKRIV HÄR

UPPDRAG: Läs orden. Skriv hundraserna om du kan. Hitta på namn till hundarna.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Hundjobb

Läs.

Hundar kan utföra en mängd olika arbeten. När en hund arbetar säger man att den är en brukshund. Det finns många olika sorters brukshundar som hjälper oss människor.

Vilken hund gör vilket jobb? Bilda meningar.
Dra streck mellan början och slut.

1. Skådespelarhundar	och gör människor glada.
2. Vakthundar vaktar genom att	en släde eller en pulka.
3. Sällskapshundar är gosiga	snabbt på tävlingar.
4. Kapplöpningshundar springer	blinda personer att gå rätt.
5. Rymdhundar har	är med på film.
6. Ledarhundar hjälper	blivit skickade i raketer ut i rymden.
7. Servicehundar hjälper	funktionshindrade och sjuka.
8. Draghundar drar tillsammans	ihop flockdjur, till exempel får.
9. Vallhundar samlar	skälla och morra när det kommer oönskat besök.

Para ihop bild och mening. Använd meningarna ovan.
Skriv rätt siffra i rutan.

2

4

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

9

5

7

3

1

8

6

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Luktsinnet

Läs.

Hundens luktsinne är ungefär en miljon gånger bättre än människans och det finns därför många jobb för en hundnos. Spåra betyder att hunden hittar saker eller människor med hjälp av sitt luktsinne.

1. En spårhund kan hjälpa till att spåra upp någon som gått vilse eller försvunnit.

2. En polishund kan nosa och hitta hårstrån, svett eller blod som gör att polisen kan hitta brottslingar.

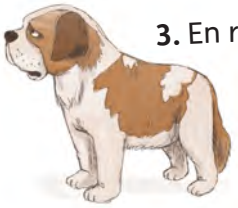

3. En räddningshund kan leta efter människor som ligger djupt nere under snö eller jord.

4. En mögelhund kan lukta om det finns fukt- och mögelskador i hus.

5. En tryffelhund kan hitta svamp som växer under jord.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Vad gör hundarna? Skriv i tabellen.

Hund	Yrke	Arbetsuppgift
	Spårhund	Hittar någon som är vilse eller har försvunnit.
	Tryffelhund	Letar efter svamp som växer under jord.
	Polishund	Hjälper polisen att hitta brottslingar.
	Räddningshund	Hittar människor under snö eller jord.
	Mögelhund	Letar efter fukt- och mögelskador.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Flinga

▶ **Läs.**

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Skriv rätt eller fel på raden.

Ledarhunden heter Snöflinga. fel

Ledarhundar har röda selar när de arbetar. fel

När ledarhundar kommer fram till en trottoarkant
går de försiktigt över om det inte kommer några bilar. rätt

Ledarhundar kan förstå ord. rätt

Ledarhundar får inte följa med in i affärer. fel

Ledarhundar kan få följa med in på caféer. rätt

Skriv hur du tror att Snöflinga skulle svara på frågorna.

Hur är det att vara ledarhund? _____

_____

_____

Vad är du stolt över? _____

_____

_____

Vad vill du bli bättre på? _____

_____

_____

Vad är viktigast i ditt jobb? _____

_____

_____

_____

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Ruffa

▶ **Läs.**

Ruffa är en terapihund och hennes matte Ninni är terapihundförare. När de jobbar åker de till ett äldreboende.

Pensionärerna på äldreboendet får klappa och leka med Ruffa. Ruffa gör konster och får applåder. Ruffa lockar fram skratt och glädje. Att få smeka hennes päls gör många lugna och glada.

▶ **Skriv en bildtext under fotot.**

▶ **Svara på frågorna.**

Vad heter terapihunden? Hunden heter Ruffa.

Hur ser hon ut? Hon har brun och vit päls och spetsig nos.

Var jobbar Ruffa och Ninni någonstans? De jobbar på ett äldreboende.

Vad gör Ruffa på äldreboendet? Ruffa låter de gamla klappa henne och leka med henne.

Hur kan man känna sig när man får klappa och vara nära en hund?

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

► **Läs.**

Barry

För mer än 200 år sedan fanns det en hund som hette Barry. Barry bodde hos munkarna på ett kloster vid Sankt Bernhardspasset i alperna i Schweiz. Han var en alpmastiff.

Munkarna tog hjälp av hundar för att leta efter människor som kommit bort i snöstormar och laviner. Barry var duktig på att nosa efter människor och visa munkarna var de skulle leta. Barry räddade 40 människor och blev berömd. Han fick ett fint pris för att han räddat så många. Barry blev uppstoppad efter sin död och man kan se honom på Naturhistoriska museet i Bern.

En alpmastiff kallas idag för sankt bernhardshund.

► **Skriv egna meningar om Barry. Använd orden i ordlistan.**

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

ORDLISTA
munkar
kloster
nosa
rädda
lavin
snöstorm
pris

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Lassie

Läs.

Lassie är en figur som författaren Eric Night hittade på. År 1938 skrev han en bok som hette *Lassie kom hem*. Hunden Lassie var huvudpersonen i boken. Boken blev populär och man bestämde att göra en film om Lassie.

Filmen gjorde succé och många hundälskare i hela världen såg den på bio. Colliehundar blev mycket populära och det sägs att man under en period kunde se en collie i varje gathörn i USA.

Lassie kom hem

Lassies familj är fattig. De tvingas sälja sin hund till hertigen av Rudling. Hertigen tar med Lassie till sitt hem i Skottland, 80 mil från Lassies familj. Lassie lyckas rymma och då börjar en äventyrlig vandring hem.

Colliehunden Pal gör rollen som Lassie.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Pal

Collien Pal var en busig unghund. Han skällde mycket och jagade motorcyklar, men han var en snäll och bra hund. Hans ägare Rudd hade inte tid att uppfostra Pal och gav bort honom till en kompis.

Strax därefter fick Rudd veta att boken om Lassie skulle spelas in som film. Rudd tänkte att Pal skulle passa bra i rollen som Lassie och han köpte tillbaka honom.

1 500 hundar sökte tillsammans med Pal rollen som Lassie. Pal fick först inte jobbet eftersom de ville ha en tik, men han fick anställning för att göra svåra och farliga scener i filmen. Han blev stunthund.

När de började filma var Pal mycket duktig på att spela Lassie och lära sig scenerna. Han fick ta över huvudrollen och spela in hela filmen.

FAKTA OM PAL
Född: 4 juni 1940, i Hollywood
Död: I juni 1958 (18 år gammal)
i Rudd Weatherwax hem i Hollywood
Ras: Collie
Yrke: Skådespelare
Aktiva år: 1943–1954

► **Skriv svar.**

Varför passade Pal bra i rollen som Lassie, tror du?

_____

_____

_____

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Filmkryss

Lös korsordet.

Lodrätt

1. Jobb för modiga hundar
3. Skådespelarhundens namn
4. Pals ägare
5. Lassies hundras

Vågrätt

2. Ord för hundflicka
6. Pals födelsestad
7. Hertigen i filmen

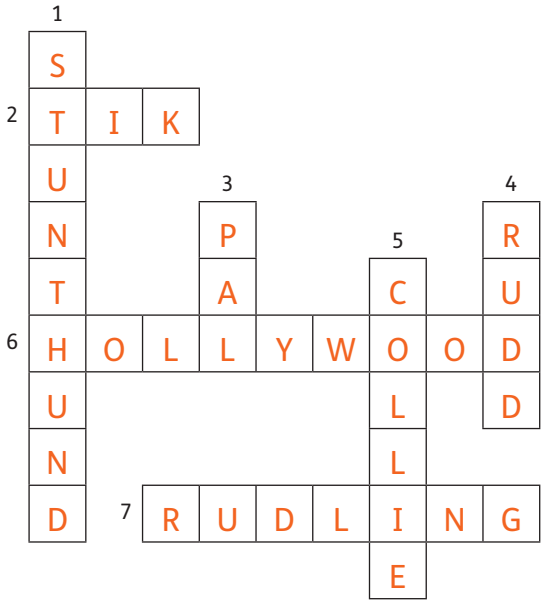

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande avtal.

Sanoma Utbildning
Postadress: Box 30091, 104 25 Stockholm
Besöksadress: Alströmergatan 12, Stockholm
Hemsida: www.sanomautbildning.se
E-post: info@sanomautbildning.se

Order/Läromedelsinformation
Telefon: 08-587 642 10
Telefax: 08-587 642 02

Redaktör: Karin Schubert

Grafisk form: Ann Sjögren/Typoform

Omslag, temastartssidor och fotoredaktion: Ann Sjögren/Typoform

Illustrationer: sidorna 2, 4, 6–8, 10, 38–42, 46 Tina Landgren; sidorna 12–15 Sarah Sheppard; sidorna 18–24, 26 Millis Sarri; sidorna 28–29, 31–35 Fritjof Fjelkestam Vastad; sidan 3:1–2 Catmando/Shutterstock; 3:3 Ozja/Shutterstock; 3:4 3drenderings/Shutterstock; sidan 5:1 DM7/Shutterstock; 5:2,4 Michael Rosskothen/Shutterstock; 5:3 Shutterstock

Foton: sidan 11 Marcio Jose Bastos Silva/Shutterstock; sidan 12 Andreas Apell; sidan 37:1 Scorpp/Shutterstock ; 37:2 Leungchopan/Shutterstock; 37:3 Gillmar/Shutterstock; sidan 44 Sue McDonald/Shutterstock; sidan 45 Magati/Shutterstock; sidan 47 Catwalker/Shutterstock; sidan 48 Everett Collection/Shutterstock

Läs & Lös 9
ISBN 978-91-523-1305-3

© 2013 Helena Bross, Anna Hansen och Sanoma Utbildning AB, Stockholm

Första upplagan
Första tryckningen

Kopieringsförbud!
Detta verk är skyddat av lagen om upphovsrätt. Vid tillämpning av skolkopieringsavtalet (även kallat Bonus-avtalet) är detta verk att se som ett engångsmaterial. Engångsmaterial får enligt avtalet överhuvudtaget inte kopieras för undervisningsändamål. Kopiering för undervisningsändamål av denna bok är således helt förbjuden. Utan tillstånd av förlaget kommer kopiering utöver avtalet att innebära ett otillåtet mångfaldigande. Ett sådant intrång medför straffansvar och kommer att ge upphov till skadeståndsskyldighet enligt 53 och 54 §§ lagen om upphovsrätt.

Livonia Print, Lettland 2013

Plockepinn

Läs & Lös 9 är den nionde boken av tio i Plockepinns läsförståelseserie.

Läs & Lös startar hos eleven som kommit igång med sin läsning och ger nya utmaningar i takt med att läs- och skrivförmågan utvecklas. I slutet av serien läses texter med flyt och god förståelse för textens innehåll och budskap.

Varje bok innehåller teman med olika texttyper som knyter an till elevens vardag, intressen och fantasi. Mängden text ökar successivt i serien och uppgifterna blir mer utmanande.

I Läs & Lös 9 läser eleven berättelser, intervju, ordspråk och talesätt, texter som kombinerar ord och bild, artiklar och faktatexter, både beskrivande och förklarande. Illustrationerna underlättar läsningen och gör eleven nyfiken på texten. Utifrån text och bild löser eleven uppgifter på egen hand.

Facit till böckerna finns på vår hemsida:
www.sanomautbildning.se

sanoma utbildning

www.sanomautbildning.se

(1305-3)

ISBN 978-91-523-1305-3

9 789152 313053